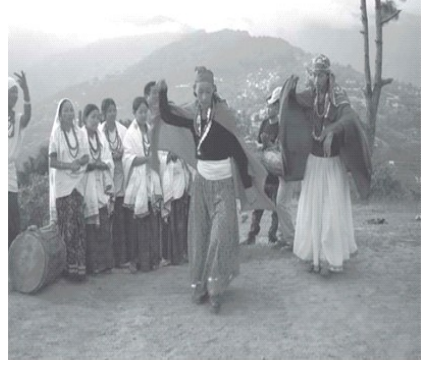

आठपहरिया भाषा स्तरीकरण

लेखनशैली

आठपहरिया भाषा लेखन

Athapahriya Language writing
Standardization

आठपहरिया भाषा स्तरीकरण लेखनशैली

आठपहरिया भाषा लेखन

**Athapahriya Language writing
Standardization**

पहिलो संस्करण February 2011

25 copies

दोस्रो संस्करण September 2011

50 copies

तेस्रो संस्करण

५०० प्रति

मूल्य: ५५/-

मुद्रक:

हाम्रो भन्नु

प्रस्तुत पुस्तिका 'आठपहरिया भाषा स्तरीकरण लेखनशैली' आठपहरिया जातिहरूको भाषासँग पूर्ण आधारित छ । यो सानो पुस्तिका हामीले सक्दो आठपहरिया भाषा बोलीचालीलाई लेखनशैलीमा सहज र सरल बनाउन कोसिस गरेका छौं, जसले आठपहरिया जातिहरूको बीचमा एक निर्देशिका बन्ने छ भनी हामीले पूर्ण आशा राखेका छौं र यस पुस्तिकाले पठनपाठन कार्यको लागि पनि ठूलो सहयोग तथा योगदान पुऱ्याउनेछ भन्ने हाम्रो आशा छ । आठपहरिया भाषामा लिखित यो सानो पुस्तिका सम्भवतः पहिलो पुस्तिका हुनुपर्दछ ।

यो पुस्तिका लेखनमा सम्भव भए सम्मका स्वदेशी, विदेशी तथा भाषाविद्हरूको सल्लाह, सुझाव र अनुभवहरूको आधारमा तयार गरेका छौं । सम्बन्धित भाषासँग आबद्ध रहेका आदरणीय शुभचिन्तक, शुभेच्छुक सबैबाट प्राप्त सर सल्लाह र सुझावका आधारमा पुनः यो सानो पुस्तिका आठपहरिया भाषा स्तरीकरण लेखनशैलीलाई दोस्रो पटक प्रकाशन गरेका छौं ।

यस पुस्तिका लेखनमा आवश्यक सहयोग पुऱ्याउने त्रिभुवन विश्वविद्यालय, भाषा विज्ञान केन्द्रीय विभाग कीर्तिपुर र एस आइ एल इन्टरनेसनल तथा प्राविधिक क्षेत्रमा प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग पुऱ्याउनु हुने जेफ वेस्टर, सुशील सुब्बा, तेज कुमार लिम्बू साथै सम्पूर्ण आठपहरिया भाषा प्रेमीहरू प्रति आभार व्यक्त गर्दछौ ।

बैशाख २०६८

आठपहरिया भाषा समूह

परिचय

यो पुस्तिका त्रिभुवन विश्वविद्यालय, भाषा विज्ञान केन्द्रीय विभाग कीर्तिपुर र एस आइ एल इन्टरनेसनलको संयुक्त तत्वावधानमा काठमाण्डौ स्थित मिति २०६७ साल माघ १० गते देखि २० गते सम्मको किराँती भाषा लेखन स्तरीकरण कार्यशालामा तयार गरिएको हो । यस पुस्तिका पहिलो पटक प्रकाशित गर्दा निम्न व्यक्तिहरूको योगदान रहेकोछः

श्री मानुभक्त आठहरिया चारिङ्मे
श्री डेविड किम्दाङ् (धन)
श्री देवराज आठपहरिया छिट्लिङ्
श्री सन्जिव आठपहरिया होम्बाराक्

परामर्शदाता:

प्रा. डा. माधवप्रसाद पोखरेल (त्रि.वि.)
प्रा. डा. चुडामणी बन्धु (त्रि.वि.)
प्रा. डा. दानराज रेग्मी (त्रि.वि.)
श्री नेत्रमणीश् राई (त्रि.वि.)
श्री जेफ वेबस्टार (SIL)
सहजकर्ता: श्री तेज कुमार लिम्बू

यस पुस्तिका तयार गर्दा माथि उल्लेखित विशिष्ट भाषाविद् परामर्शदाताहरूको योगदान साथै सल्लाह सुझावहरूको आधारमा तयार पारिएको छ । यस पुस्तिकालाई परीक्षणको निम्ति पहिलो पटक प्रकाशन गरियो र यसमा सुधार र सल्लाह प्राप्त गर्नको लागि आठपहरिया भाषीहरू बीच पुन्याई पाइएको सल्लाह, सुझाव अनुसार मिति बैशाख २ गते २०६८ शुक्रबारको दिन एस आइ एलका भाषाविद् जेफ वेवस्टर र लिम्बू भाषा सहित्यसँग आवद्ध व्यक्तिहरूको तत्वावधानमा निम्न आठपहरिया साथीहरूसँगको एक दिने भेलामा वृहत छलफल गरी पुनः यस पुस्तिकालाई परिमार्जित गरी दोस्रो पटक प्रकाशन गरी यस पुस्तिकालाई आठपहरिया भाषीहरूको माझ ल्याएका छौ ।

उपस्थित व्यक्तिहरू :

श्री प्रेम बहादुर किम्दाङ् (शिक्षक)	-९८४२०४९३५२
श्री खगेन्द्र किम्दाङ् (शिक्षक)	-९८४२११२५८३
श्रीमती मोहन कुमारी चारिङ्मे (शिक्षक)	-९८४२०२२४६४३
श्री जगत बहादुर आठपहरिया	-
श्री मानुभक्ता चारिङ्मे (शिक्षक)	-९८४२०६७०२३
श्री संजिव होम्बाराक्	-९८१७३६८३४०

श्रीमती जहानस्वरी छिट्लिङ्गे (शिक्षक)	-९८४२१२०६८१
सुश्री मन कुमारी छिट्लिङ्गे (शिक्षक)	-९८४२१०९४९४
श्री देवराज छिट्लिङ्गे	-९८०८७२१६८८
सुश्री आसा किम्दाङ् (शिक्षक)	-९८४२२२०२८९
श्री डेविड किम्दाङ् (धन)	-९८४२२७३९२९

यस पुस्तिकालाई अझ स्तरीय आठपहरिया भाषाको सहयोगी पुस्तिका बनाउनलाई यहाँहरूको सहभागिताको खाँचो महशुस गरेका छौं ।
यदि कुनै पनि सुझाव र सल्लाहहरू भएमा निम्न ठेगानामा पठाई सहयोग गरी दिनु हुन विनम्र अनुरोध गर्दछौं ।

आठपहरिया भाषा समूह

GPO 8975, EPC 1402

Kathmandu, Nepal.

E-mail: davidathpry.raii7@gmail.com

मेरो भनाइ

आठपहरिया जातिसँग मेरो सम्पर्क विद्यालय पढ्दा देखि नै हो । समकालीन केटा केटीहरूसँगको संगतले यो भाषासँग म निकै नै परिचित थिएँ । म यो भाषा बोल्न पनि सक्थे । तर धेरै समयसम्मको सम्पर्क विच्छेदले गर्दा अहिले म यो भाषा बोल्न सकिदैन । तर यो भाषा मैले बोल्ने छत्थरे लिम्बूसँग धेरै मिल्ने हुनाले मलाई यो भाषामा ज्यादै रुचि छ र चाँडै नै सिक्न सक्छु भन्ने मलाई विश्वास छ ।

श्री मानुभक्त आठपहरिया चारिङ्मे राई र साथीहरूले तयार पारेका प्राथमिक तहका पाठ्यपुस्तकले विद्यार्थीहरूलाई यो भाषामा पठन पाठन गर्न निकै सजिलो पारेको छ । तर ध्वनिको प्रतिनिधित्व गर्ने वर्णको लेखनमा पदयोग र वियोगमा संम्वर्णको लेखन आदिमा शुद्धता र एकरूपता हुनुपर्ने समस्याहरू अझै छदैछन् । यी समस्याहरूलाई

समाधान गर्न त्रिभुवन विश्वविद्यालय, भाषा विज्ञान केन्द्रीय विभाग कीर्तिपुर र एस आइ एल इन्टरनेसनलद्वारा संयुक्त रूपमा २०६७ माघ १० देखि २० सम्म ललितपुरमा आयोजित किरांती भाषा लेखन स्तरीकरण कार्यशाला गोष्ठीको आयोजना भएको थियो । यो गोष्ठीबाट प्राप्त ज्ञानका आधारमा आठपहरिया भाषालाई शुद्ध र एकरूपले लेखन कार्यमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउने छ भन्ने कुरामा विश्वास गर्न सकिन्छ ।

यो कार्यशाला गोष्ठीमा भाग लिन अवसर दिने कार्यक्रम संयोजक श्री जेफ वेबस्टर र लेखन स्तरीकरण सिकाउने प्रा.डा. माधव प्रसाद पोखरेल प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

डा. गोविन्द बहादुर तुम्बाहाङ्

सह-प्राध्यापक

नेपाल र एसियाली अनुसन्धान केन्द्र, कीर्तिपुर

विषय सूची

पेज नं

उद्देश्य 12

अध्याय १

आठपहरिया भाषामा व्यञ्जनवर्णहरू 13-21

कण्ठ्य स्पर्श..... 22

व्यञ्जन वर्णहरूको संयोग..... 23-25

अक्षरको अन्तमा आउने व्यञ्जन वर्णहरू ... 26-28

व्यञ्जन वर्णहरूको संयुक्ताक्षर : सरल..... 29

व्यञ्जन संयोग (प्रत्यय)..... 30

झ- स्वर वर्णसँग व्यञ्जन वर्णहरूको जोडाझ 31

नेपालीबाट सापटी लिइएका ध्वनिहरू..... 32

नेपाली स्वर वर्णहरू..... 33

नेपाली व्यञ्जनहरू..... 34-36

अध्याय २

आठपहरिया भाषाका स्वर वर्णहरू 37

स्वर वर्णहरू..... 37-39

संयुक्त स्वरवर्ण (द्वयस्वरहरू)..... 40-41

अध्याय ३

आठपहरिया वर्णमाला	42
नकारात्मक स्वर मिश्रित.....	43

अध्याय ४

आठपहरिया भाषामा विराम चिन्हरूको प्रयोग.....	44-46
---	-------

अध्याय ५

आठपहरिया भाषामा परिवर्तित शब्दहरू	47
१ सम्बन्धकारक.....	47-48
२ संज्ञा (नामहरू).....	49-50
३ सरल र संयुक्त प्रत्यय वा विभक्तिहरू.....	51-52
४ शाब्दिक वा मौखिक रूप.....	53-60
५ निपात.....	61-63

अध्याय ६

आठपहरिया पाठ.....	64-77
छ्याम्लो	78

अध्याय ७

गन्ती	
-------------	--

आठपहरिया भाषा सहित्य समिति र आठपहरिया समुदायबाटको सल्लाह र सुझाव अन्तर्गत आठपहरिया भाषा स्तरीकरण लेखनशैलीलाई स्तरीय बनाउने सन्दर्भमा हामीले यस पुस्तिकालाई सिफारिस गरेका छौं । यसका मुख्यतः तीनवटा उद्देश्यहरू छन्:

- (१) आठपहरिया मानिसहरू यस स्तरीकरण लेखनशैली प्रयोग गर्नलाई एकरूपता भएको चाहान्छौं, किनकि यो नयाँ लिखित पुस्तिकाले सबै आठपहरिया भाषीहरूलाई उत्साहित बनाउनेछ भन्ने आशा राखेका छौं ।
- (२) यस लेखनशैलीबाट विना कठिनाइ नेपाली भाषा पढिरहेका तथा आठपहरिया भाषामा लेखन र पढ्न सक्ने मानिसहरूलाई सहयोग पुऱ्याउन चाहान्छौं ।
- (३) हामी यस लेखनशैलीलाई सक्दो सहज बनाई आठपहरिया बालबालिकाहरूको लागि स्कूलमा पनि अध्यापन गर्न सकिने प्रकारको बनाउन चाहान्छौं ।

अध्याय १

आठपहरिया भाषामा व्यञ्जनवर्णहरू

आठपहरिया भाषामा २५ वटा व्यञ्जन वर्णहरू पाइएका छन् । सबै ती व्यञ्जन वर्णहरूलाई नेपालीमा झैं लेखिएका छन् ।

व्यञ्जन वर्णका उदहारणहरू

यहाँ प्रत्येक व्यञ्जन वर्णहरू शब्दका पदादि, पदमध्य र पदान्तमा प्रयोग गरिएका व्यञ्जन वर्णका उदहारणहरू दिइएका छन् । तर आठपहरिया भाषाका सबै व्यञ्जन वर्णहरू शब्दका पदान्तमा वा पदादिमा पढैनन्/पाइदैनन् ।

क/क्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	केङ्	दाँत
	कोङ्मा	पन्छाउनु
पदमध्य	हेक्मा	रेट्नु
	काकानासिक्	सिउँडी

पदान्त	फाक्	सुँगुर
	फयाक्	कपाल

ख/ख्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	खे	तरुल
	खेसिक्	घाउ/खटिरा
पदमध्य	जाक्खाम्	खतम्, बर्बाद
	चाखोक्	च्चाट्टै

ग/ग्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	गेङ्	बाङ्गो
	गिडालुक्	गीलो
पदमध्य	साङ्ग्वा	भैसी
	आङ्गुलिक्	औला

घ/घ्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	घोक्	सिङ्गै
	घुरुङ्बा	मेघ गर्जन

ङ/ङ्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	ङेमा	गन्नु
	ङासा	माछा
पदमध्य	हाङ्मा	पर्खनु
	युङ्मा	राखनु
पदान्त	याङ्	नौ (९)
	लाङ्	खुट्टा

च/च्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	चामा	भात
	चेङ्मा	केलाउनु
पदमध्य	फाक्चिलेट्	सुँगुरको पाठा
	पिच्छा	बालक

ज/ज्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	जोम्	धेरै
	जाङ्वाइ	ज्वाँइ
पदमध्य	वाजिलेट्	चल्ला
	फुजिलेट्	हाँडी

छ/छ्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	छोक्मासिक्	नङ्
	छेप्मा	लेख्नु
पदमध्य	येम्बेछा	पुरुष
	मेच्छेमा	बालिका

झ/झ्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	झाटा	जाँतो
	झाकारा	थाङ्ग्रा

ट/ट्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	टाप्मा	ल्याउनु
	टाङ्मा	ढाल्नु
पदमध्य	छिटासिम्	साडी
	भोटुकेट्	खुर्पा
पदान्त	रिमेट्	छायाँ
	लेम्लिमेट्	वन मान्छे (स्त्री)

ठ/ठ्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	ठेना	ठूलो
	ठेम्मा	छर्नु
पदमध्य	माङ्ठाना	मार्ग
	ठेष्ठेप्	बराबर मिलाउनु

ड/ड्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	डाबे	खुकुरी
	डाबिला	पन्यु

पदमध्य	गिडालुक्	गिलो
	सेडाङ्	मार

ढ/ढ्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	ढेन्ढेबा	बडा बुबा
	ढेन्ढेमा	बडी आमा
पदमध्य	वाढिन्	अण्डा

न/न्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	निङ्	नाम
	निङ्गवा	विचार
पदमध्य	काकानासिक्	सिँउडी
	हिट्नुङ्	अनि
पदान्त	चोगुन्	नगर
	ठेन्डुन्	नछर

प/प्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	पिट्	गाइ
	पोङ्मा	ब्याउनु
पदमध्य	छेप्मा	लेखनु
	वाप्मा	लगाउनु
पदान्त	उसिप्	छोक्रा/खोष्टा
	ओखाप्	थाक राखनु / चाङ्लाउनु

फ/फ्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	फेन्डिक्	बन्चरो
	फुङ्	फूल
पदमध्य	लेक्फा	जिब्रो
	ओप्फारा	उपियाँ

ब/ब्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	बे?वा	हाँस
	बेङ्ना	चेष्टो
पदमध्य	युबा	सिंह
	किबा	बाघ

भ/भ्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	भ्या	विवाह
	भुसुक्	कसिंगार
पदमध्य	नाभाक्	अनुहार
	नुभेक्	कान

म/म्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	माके	मकै
	माकना	कालो
पदमध्य	साम्बोक्	कोदो
	जोम्ना	थुप्रै/धेरै

पदान्त	खाम्	माटो
	वानाम्	नाम्लो

य/य्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	येम्बेछा	छोरा मानिस
	युङ्मा	राख्नु
पदमध्य	लियुक्	हुन्छ
	कोन्युक्	पर्छ

र/र्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	रिमेट्	छाँया
	रोक्मा	घोच्चु
पदमध्य	घुरुङ्बा	मेघ गर्जन
	फोरोक्	भ्यागुता

ल/ल्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	लोट्निङ्	लुगा
	लेङ्मा	पल्टाउनु
पदमध्य	इमालिङ्	रक्स
	वाजिलेट्	चल्ला

व/व्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	वाढिन्	अण्डा
	वा	कुखुरा
पदमध्य	युङ्ग्वा	छ
	हाङ्ग्वा	पसिना

स/स्	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	सेङ्मा	च्यात्नु
	सोकमा	सास
पदमध्य	सोसोट्ना	सुरिलो
	छिटासिम्	साडी

ह/ह	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	हि?वा	हावा
	होक्मा	घोच्नु
पदमध्य	होहोबास्	स्याबास
	ओहोम्पा	चिहान

कण्ठ्य स्पर्श

केही आठपहरिया भाषाका वर्णहरू, शब्दका बीच भागमा कण्ठ्य स्पर्श भएर वा घाँटीमा रोकिएर उच्चारण हुन्छन् । यो ध्वनि व्यञ्जनवर्ण पनि हुन्छ, यसरी उच्चारण हुने वर्णहरू भने नेपालीमा पाइदैनन् तर आठपहरियामा र नेपालको पहाडी भागमा बोलिने भाषाहरूमा भने यो वर्ण पाइन्छ । यो व्यञ्जनवर्णलाई यस्तो (?) चिन्ह प्रयोग गरी लेखिएको छ ।

उदहारणहरूः

?	आठपहरिया	नेपाली
मध्य	का?वा	काग
	बे?वा	हाँस
	हि?वा	हावा

व्यञ्जन वर्णहरूको संयोग

आठपहरिया भाषामा शब्दहरू व्यञ्जन वर्णहरूबाट शुरू हुन्छन्, जस्तै फाक् । जब धेरै वञ्जन वर्णहरू अरू व्यञ्जन वर्णसँग एकै साथ जोडिएर आउँदछन्, जस्तै च्वा, फ्याक् । यिनीहरू व्यञ्जन वर्णका संयोजनहरू हुन् । केही ध्वनिहरू दोस्रो व्यञ्जन वर्णको संयोजनका रूपमा आउँछन् जस्तै - व, य । यी व्यञ्जन वर्णका संयोजनहरू शब्दका शुरूमा र शब्दका बीचमा मात्र आउँछन् । अझ थप व्यञ्जन वर्णहरूको संयोग चाहिएमा आवश्यक अनुसन्धानको खाँचो देखिन्छ ।

तल व्यञ्जनवर्ण संयोजनका फरक किसिमका उदहारण दिइएका छन् । जसले आठपहरियामा केही पहिचान दिन्छन् र यस्ता हरेक फरक किसिमका अक्षरहरू दोस्रो अक्षर समूहमा पाइन्छन् । यो व अक्षर दुवै शब्दहरूको शुरूमा र बीचमा आउँछन् । यस्ता व्यञ्जन वर्णको संयोजन भएका शब्दहरू थोरै संख्यामा मात्र पाइन्छन् व व्यञ्जन वर्णको अगाडि अरू व्यञ्जन वर्ण सधैं आधा अक्षरमा लेखिन्छ । (यो हलन्त विना लेखिन्छ) । तर कहिले काही शब्दहरूका पदमध्यमा व र य को अगाडि शब्दको उच्चारण अनुसार हलन्त प्रयोग गरी लेखिनुपर्छ । जस्तैः कोन्युक्

यहाँ केही उदाहरणहरू दिइएका छन् :

व	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	च्वा	पानी
	न्वा	चरा
	स्वा	अलिछ
पद मध्य	साङ्ग्वा	भैसी

यो य अक्षर शब्दहरूको शुरूमा र बीचमा अथवा दुबैमा आउँछ । यो व्यञ्जनवर्ण संयोजन दोस्रो अक्षरको रूपमा धेरै मात्राका शब्दहरू पाइन्छन् यो व्यञ्जन वर्ण य को अगाडि आउने अक्षहरूलाई लेखिन्छन् ।

यहाँ केही थोरै उदाहरणहरू दिइएका छन्:

य	आठपहरिया	नेपाली
पदादि	क्या	तेल
	भ्या	विवाह
	स्या	ढोग
	फयाक्	कपाल

यी दिइएका उदाहरणहरूमा, यदि बिस्तारै र होसियार साथ बोलिएको खण्डमा व्यञ्जनवर्ण संयोजन आउँदैनन् । जस्तै: सया, भया

अक्षरको अन्तमा आउने व्यञ्जन वर्णहरू

माथि दिइएको तालिकामा हामीले हेर्दा केही थोरै व्यञ्जनवर्णहरू अक्षरको पदादिमा, पदमध्यमा अनि पदान्तमा पनि आउन सक्छन् । यस्ता व्यञ्जनवर्णहरू निम्नलिखित छन् ।

प	ट	क	?	म	न	ङ
---	---	---	---	---	---	---

अक्षरको अन्तमा आउने वर्णलाई (शब्दको बीचमा र अन्तमा पनि) तल उदाहरणहरूमा देखाइएका छन् ।

	आठपहरिया	नेपाली
प	साप्पा	तान्नु
	आप्पा	आउनु
	हाप्	गुँड (चराको)
	उसिप्	छोक्रा/खोष्टा
ट	खाट्टु	लैजाऊ
	टोट्टेउना	त्यत्रो
	वाजिलेट्	चल्ला
	फाक्चिलेट्	सुँगुरको पाठा
क	कोकमा	बिजाउनु
	फाकमा	छाउनु
	फाक्	सुँगुर
	लाकमा	उम्लिनु
?	बे?वा	हाँस
	हि?वा	हावा

	का?वा	काग
--	-------	-----

	आठपहरिया	नेपाली
म	खुमा	बोक्नु
	याम्बा	पर
	खाम्	माटो
	नाम्	घाम
न	निनिङ्	लुगा (बाल शब्द)
	मानिङ्ना	हराउदिन
	वाटिन्	अण्डा
	लेन्सेन्	दिनरात
ङ	हाङ्मा	पर्खिनु
	ठुङ्मा	पिउनु
	लुङ्	ढुङ्गा
	फुङ्	फूल

व्यञ्जन वर्णहरूको संयुक्ताक्षर : सरल

व्यञ्जन वर्णहरू शब्दहरूका पदादिमा, पदमध्य र पदान्तमा आउँदछन्, र यस्ता वर्णहरूले अर्को व्यञ्जन वर्णहरूलाई पछ्याउँदछन्, यस्तो व्यञ्जनवर्णलाई संयुक्ताक्षर वा आधा अक्षरमा लेख्न सकिन्छ, (उदाहरणको लागि, साक्मा) अथवा हलन्त प्रयोग गरेर पनि लेख्न सकिन्छ, (साक्मा) । यस्ता केही लिखित अक्षरहरूलाई स्तरीय नियमहरूमा विकास गर्नु महत्त्वपूर्ण हुन्छ । केही अक्षरहरू, जस्तै ङ, छ, ट, ठ, ड, ढ यी अक्षरहरूको संयुक्ताक्षर वा आधा रूप हुँदैन । र यी अक्षरहरू शब्दहरूको पदान्तमा आउँदा वा अरू व्यञ्जन वर्णको अगाडि आउँदा पनि सधैं हलन्त दिएर लेखिन्छ ।

यसैले हामी यी अक्षरहरू सिफारिस गर्दछौ । अन्तिममा आएका व्यञ्जनवर्णहरू यो माथिका कारणहरू बाहेक सबै अवस्थामा संयुक्ताक्षर वा आधा अक्षरका

रूपमा लेखिनु पर्छ । यहाँ आधा अक्षरहरू वा संयुक्ताक्षरहरू प्रयोग गरी लेखिएका उदाहरणहरू प्रस्तुत गरिएका छन् ।

आठपहरिया	नेपाली
साप्मा	तान्नु
राट्मा	कराउनु
होम्मा	चुहिनु
फोड्मा	पड्काउनु
इम्मा	सुत्नु

व्यञ्जन संयोग (प्रत्यय)

जब मुख्य शब्दसँग प्रत्यय जोडिएको अवस्थामा कोही मानिसहरू फरक प्रकारले व्यञ्जनवर्णलाई जोड्न चाहन्छन् । उदाहरणका लागि, “घर सँग” मुख्य शब्द आठपहरियामा पाड् यो प्रत्यय -लोक् सँग जोडिन्छ । यसलाई यसरी लेख्न सकिन्छ- पाड्लोक् । सामान्य व्यञ्जनवर्णको जोडाइ तल देखाइएको उदाहरण अनुसार

लेखिन्छ । व्यञ्जनवर्ण पहिलाको अक्षरसँग संयुक्ताक्षरमा लेखिन्छ, यहाँ सरल व्यञ्जन वर्ण जोडि लेखिएका छन् । यहाँ केही उदाहरणहरू देखाइएका छन् ।

यसरी लेखनुहोस्	यसरी नलेखनुहोस्	नेपाली
पाङ्लोक्	पाङ् लोक्	घरसँग
उन्लाम्	उन् लाम्	उ बाट
हिप्मा	हिप्मा	खुर्काउनु
साक्टु	साक्टु	गोड
चेक्डा	चेक्डा	बोल्छु

इ- स्वर वर्णसँग व्यञ्जन वर्णहरूको जोडाइ

जब यो तलको अक्षर ' ि ' पहिला स्वरवर्ण वा ध्वनि भई आउँदा यसको अगाडि आउने व्यञ्जन वर्णको पहिलाको अक्षरमा हलन्त प्रयोग गरी लेखनको

लागि हामी सिफारिस गर्दछौं । यसर्थ यसले अध्ययन गर्नका लागि सहज बनाउने छ । यहाँ यसका केही उदाहरणहरू देखाइएका छन् ।

यसरी लेख्नुहोस्	यसरी नलेख्नुहोस्	नेपाली
फाक्चिलेट्	फाक्चिलेट्	सुंगुर पाठा
वालाप्चिमेट्	वालाप्चिमेट्	पुतली
ढेप्चि?वा	ढेप्चिवा	चिबे चरी
चिप्चिबो	चिप्चिबो	उत्तिस
मिक्चि?वा	मिक्चि?वा	कचेरा

नेपालीबाट सापटी लिइएका ध्वनिहरू

आठपहरियामा पनि संसारमा भएका अन्य हरेक भाषा जस्तै केही शब्दहरू र अरू नजिकका

भाषाहरूबाट ध्वनिहरू सापटी लिइएका वा आगन्तुक भएर आएका छन् । मुख्यतया: आठपहरिया भाषाको दैनिक बोलीचालीमा अधिकांश नेपाली शब्दहरूको प्रयोग भएको पाइन्छ । धेरै अवस्थाका कारण आठपहरिया भाषामा नेपाली शब्दहरू सापटी लिई यसलाई आठपहरियामा पूर्णताका साथ स्वीकार गरिएको छ र यिनीहरूका उच्चारण आठपहरिया उच्चारणमा गरिएका छन् । उदहारणको लागि: किनकि आठपहरिया भाषामा शब्दहरूको शुरूमा थ ध्वनि प्रयोग गरिदैन, जस्तो थाना उच्चारण ठाना गरिन्छ ।

त्यसकारण हामीले आठपहरिया भाषाको लेखनमा नेपाली शब्दका हिज्जेहरूलाई आठपहरियामा सापटी लिनेबारे निर्णय गरेका छौं ।

नेपाली स्वरवर्णहरू

नेपाली भाषामा ह्रस्व उ अनि दीर्घ ऊ र ह्रस्व इ अनि दीर्घ ई हुन्छन्, तर अरू स्वरहरूमा “छोटो” अथवा “लामो” जोडीहरू हुँदैनन् । शब्दको प्रारम्भलाई ध्यान नदिई सबै स्वरवर्णहरू आठपहरिया लेखनमा मिलाएर क्रमबद्ध बनाई राखिएका छन् । हामीले छोटो स्वर वर्णहरू जस्तै: ह्रस्व उ अनि इ मात्र प्रयोग गरेका छौ ।

उ (उ)

इ (ि)

नेपाली व्यञ्जनहरू

केही सामान्य नेपाली ध्वनिहरू आठपहरिया उच्चारणहरूमा छैनन्, जस्तै तल दिइएका ध्वनिहरू:

ज, ण, (त्त), थ, (ट), ध, श, ष

नेपाली शब्दहरूलाई आठपहरिया भाषामा अङ्गीकार गरिएका छन् र यसको हिज्जेहरू आठपहरिया उच्चारण अनुसार आउनेलाई आठपहरियामा लेख्ने र अन्य शब्दहरूलाई नेपालीको उच्चारण अनुसार लेख्ने निर्णय गरेका छौं । अध्याय ३ मा आठपहरिया वर्णमाला तालिकामा देखाइएका अक्षरहरू मात्र अन्य शब्दहरूमा प्रयोग गरिनुपर्छ । यहाँ केही थोरै बायाँपट्टि नेपाली हिज्जेहरू र दायाँपट्टि आठपहरियामा उच्चारण गरिएका हिज्जेहरूका उदहारणहरू देखाइएका छन् :

	नेपाली	आठपहरिया
त	ताप्के	टाप्के
	पात	पाट
थ	माथि	माठि
	थिचोमिचो	ठिचोमिचो

द	दर	डर
	दमाहा	डमाहा
ध	धुङ्गा	ठुङ्गा
	धारा	ढारा
ण	प्राण	पारान्
	ऋण	रिन
श	शुभ	सुभ
	शिशु	सिसु
ज	पञ्च	पन्च
	पञ्चमि	पन्चमि

नेपाली शब्दहरू आठपहरियामा अङ्गीकार गरिएका छन् र यिनीहरूको हिज्जे पनि स्तरीय नेपाली अनुसार लिइएका छन् । जस मध्ये इ र उ

स्वरमा ह्रस्व प्रयोग गरी लेखिएका छन् । केही उदहारणहरू :

नेपाली	आठपहरिया
गाडी	गाडि
मसी	मसि
घडी	घडि
मुन्ट्री	मुन्ट्रि
मूल्य	मुल्य
कपी	कपि

अध्याय २

आठपहरिया भाषाका स्वर वर्णहरू

आठपहरिया भाषामा ५ वटा स्वरवर्णहरू छन् ।

स्वरवर्णहरू	आ	इ	उ	ए	ओ
-------------	---	---	---	---	---

स्वर वर्णहरू

यी स्वरवर्णहरू नेपालीमा उच्चारण गरे जस्तै उच्चारण गरिन्छन् । तल दिइएको तालिकामा ती सबै स्वरहरूलाई तीन अवस्थाहरूमा नै उत्पन्न भई आएको कुरा देखाइएका छन्: शब्दको पदादिमा, पदमध्यमा र पदान्तमा । तल सबै स्वरहरूका तिनै अवस्थामा प्रयोग गरी लेखिएका उदाहरणहरू प्रस्तुत गरिएका छन् । तल दाँयाँ पट्टि नेपालीमा ती

शब्दहरूको अर्थ पनि दिइएको छः

	आठपहरिया	नेपाली
आ	आक्मा	चिल्नु
	आङ्मा	उखाल्नु
	बाबारा	सेल रोटी
	पाप्मा	झम्टिनु
	आप्मा	आउनु
इ	इम्मा	सुत्नु
	इप्पोक्	दुई
	वासिक्	सुलसुले
	मेसिक्	कालो दाल
	टुम्सामि	जेठा
	याप्मि	मानिस
उ	उमुक्	उसको हात

	उङ्मा	माथिबाट आउनु
	सारकुबाङ्	धनुष
	टुकमा	बिरामी हुनु
	नाकटु	माग
	टेम्डु	छाम
ए	एमा	दिसा गर्नु
	टेमा	मात्नु
	टेहेक्	टाउको
	चोककेलेङ्	सुल्टो
	टुबे	भेटियो
	कोबे	उठ्यो
ओ	ओप्पु	सर्प
	ओङ्मा	उघार्नु
	खेबोरेक्	तरुलको फल
	आङ्गोरा	आमला

	आँइबो	आँप
	सिबोट्टो	फटेट्टा

संयुक्त स्वरवर्ण (द्वयस्वरहरू)

आठपहरिया भाषाको शब्दहरूमा दुई वटा स्वरध्वनिहरू एकै साथ उत्पन्न भएका छन् । यहाँ दिइए अनुसार केही त्यस्ता संयुक्त स्वरहरू पाइन्छन्: उ+आ, उ+इ, उ+ए, इ+आ, ओ+ओ र ए+इ. औपचारिक रूपमा अथवा जब दुईवटा स्वरवर्ण चाँडो एकैसाथ उच्चारण गर्दा अन्तमा यस स्वरको ध्वनि य वा व जस्तो हुन्छ । यदि एउटा स्वरवर्ण उपसर्ग अथवा प्रत्यय भएमा प्रत्येक स्वरवर्ण उच्चारणलाई बडो होसियारीसाथ लेखिनुपर्छ भन्ने कुरा हामी सिफारिस गर्दछौं (जसमध्ये, य अथवा व बिना).

यहाँ केही संयुक्त स्वरहरूको उदाहरण दिइएका छन्, जसमा बायाँ पट्टिको हिज्जेसँग उल्लेख गरिएको

अनुसार लेखन सिफारिस गर्दछौ । (सगोल उच्चारणका हिज्जेसँग दायाँ पट्टि उल्लेख गरिएको छ, तर यस तरिकाले शब्दहरू नलेखनुहोस्) ।

	यसरी लेखनुहोस्	यसरी नलेखनुहोस्
उ+इ	उइछा	विछा
	उइछाचि	उविछाची
उ+ए	चोगुए	चोगवे
	फोडुए	फोड्वे
इ+ए	चोगिए	चोगिये
	खाडिए	खाडिये
आ+इ	खाइ	खायि

यदि आवश्यक भए भाषाको धेरै विकास र अस्तित्वको लागि स्वरहरूमा अन्य तालमेलका लागि थप आवश्यक सर सल्लाह र अनुसन्धान गरिरहनु पर्ने देखिन्छ।

अध्याय ३ आठपहरिया वर्णमाला

आठपहरिया भाषामा उच्चारण, स्वर वर्ण र व्यञ्जन वर्णको होसियारीसाथ अध्ययन र जाँच पश्चात् हामीले आठपहरिया भाषाको वर्णमालाका अक्षरहरू निम्न तरिकाले सिफारिस गरेका छौं । (यहाँ नेपालीबाट सापटी लिइएका ध्वनिहरू संलग्न गरेका छैनौं) । यी अक्षरहरूलाई निम्नतरिकाले वर्णानुक्रममा राखिएका छन् । यी अक्षरहरूलाई शब्दकोष अनुसार क्रममा राखिएका छन् ।

आ	इ	उ	ए	औ	
ॠ	क	ख	ग	घ	ङ्
	च	छ	ज	झ	(त)
(द)	ट	ठ	ड	ढ	न
	प	फ	ब	भ	म
य	र	ल	व	स	ह

नकारात्मक स्वर मिश्रित

नकारात्मक उपसर्ग मि- शुरूको ध्वनिमा मुख्य शब्दसँग जोडिँदा ध्वनिमा परिवर्तन हुँदैन । शुरूको ध्वनि- प, फ अथवा म, छ भने मि-हुन्छ । यदि शुरूको ध्वनि- ट, ठ, अथवा न, छ भने पनि यो मि- हुन्छ । यदि शुरूको ध्वनि- क, ख, अथवा ङ् छ भने मि-हुन्छ । अन्तमा, यदि शुरूको ध्वनि- ल छ भने यो मि- हुन्छ । नोटः नकारात्मक उपसर्गमा जहिले पनि मि-प्रयोग गरिन्छ, अनि मूल वाक्यमा पनि परिवर्तन ल्याउँदैन तसर्थ यी धातु वा मूल शब्दसँग आएका नकारात्मक उपसर्ग शब्दहरूका केही उदाहरणहरू यस प्रकार छन्ः

आठपहरिया				नेपाली
मि	+	पाप्मा	मिपाप्मा	नझमिटनु
मि	+	टाप्मा	मिटाप्मा	नल्याउनु
मि	+	खाप्मा	मिखाप्मा	नजानु
मि	+	लेप्मा	मिलेप्मा	नछोड्नु

अध्याय ४

आठपहरिया भाषामा विराम चिन्हहरूको प्रयोग

सामान्य नेपालीमा प्रयोग गरिएका चिन्हहरू नै आठपहरियामा पनि प्रयोग गरिएका छन् तर पूर्ण विराम (।) लाई भने दुईवटा धसौं (॥) प्रयोग गर्ने निर्णय गरिएको छ । अर्ध विराम (;), अल्प विराम (,), विस्मयादिबोधक (!), प्रश्न चिन्ह (?), उद्धरण चिन्ह (“.....”), विसर्ग (:), यस्ता विराम चिन्हहरू प्रयोग गर्नु अगाडि खाली ठाउँ राखिँदैन । यहाँ आठपहरिया भाषामा विराम चिन्हहरूको प्रयोग गरिएका केही उदाहरणहरू यस प्रकार देखाइएका छन्:

,	आडा चामा, चेचे, मेसिकडाना दाल लोक् सागाडाना ओमाक् चाडे॥ मैले मासु, कालो दाल र हरियो सागको तरकारीसँग भात खाँ ।
;	आडा चामा चाडे; मानुभक्ताडा मेसिक् दाल लोक् सागा चोए ॥

	मैले भात खाएँ; मानुभक्ताले कालो दाल र साग खानुभयो ।
:	योगा चिजाबिजाचि चायानुम्: फेकुलि, मेसिक् दाल लोक् फाक्सा॥ निम्न कुराहरू खानुहोस्: गहत, कालो दाल र सुँगुरको मासु ।
॥	आडा चामा चाडे॥ मैले भात खाएँ ।
?	पाक् खान्ना चामा आचोएनि ? के तिमिले भात खायौ ?
!	उन्ना सोप्पे चामा चोए ! उसले सबै भात खायो !

यहाँ दुईवटा समूह गरी आठपहरियामा प्रत्यक्ष कथन र अप्रत्यक्ष कथन अनि दोस्रो प्रकारको भनाईहरूलाई विराम चिन्हहरूको प्रयोग सहित प्रस्तुत गरिएको छ । कमा (,) र खाली ठाउँ () भनाई भन्दा

पहिला अथवा अगाडि प्रयोग गरिन्छ, त्यसपछि उद्धरण चिन्हहरूको प्रयोग गरिन्छ र भनाइलाई समेटिन्छ । अप्रत्यक्ष कथन वा भनाइहरूमा त्यस प्रकारको कुनै पनि उद्धरण चिन्हको प्रयोग गरिदैन ।

उदाहरणहरू यस प्रकार छन्:

प्रत्यक्ष कथन	उन्ना लोडुए, “पाक् खान्ना चामा आचोएनि?” उसले भन्यो, “के तिमिले भात खायौ ?”
दोस्रो प्रकारको भनाइ	उन्ना लोडुए, “पाक् खान्ना कामाडाना ओसोर आखेम्सुएनि? उन्ना लोडुए, ‘खान्ना काचामा चो!’” उसले भन्यो, “के तिमिले तिम्रो आमाको आवाज सुन्यौ ? तिनले भनिन्, ‘तिम्रो भात खाउँ!’”
अप्रत्यक्ष कथन	उन्ना पाङ्ङि खाट्ना रिङ् माट्टुए ॥ उसले आफु घर जाने कुरा बतायो ।

अध्याय ५

आठपहरिया भाषामा परिवर्तित शब्दहरू

यो अध्यायको मुख्य उद्देश्य भनेको आठपहरिया भाषामा कुन शब्द वा व्याकरणिक विशेषतालाई एक शब्दमा लेख्ने कि छुट्टाछुट्टै शब्दमा लेख्ने भन्ने बारेमा सुझाव दिनु हो । यी एकवचन सम्बन्धकारक शब्दहरूलाई व्याकरणमा लेख्दा एकसाथ लेखिन्छ र बहुवचन सम्बन्धकारक शब्दहरूलाई भने दुई शब्दहरूमा अलग अलग प्रकारले लेखिन्छ ।

१ सम्बन्धकारक

आठपहरिया भाषामा स्पष्टरूपले एकवचन स्वामित्व वाचकसँग उपसर्ग प्रयोग हुन्छ । (उपसर्गको मात्र आफ्नो कुनै अर्थ हुदैन तर नामसँग जोडिए पछि मात्र यसले अर्थ दिन्छ) । यी शब्दहरूको उदाहरण यहाँ देखाइएको छ, पाङ् (घर) ।

आठपहरिया				नेपाली
आ	+	पाङ्	आपाङ्	मेरो घर
का	+	पाङ्	कापाङ्	तिम्रो घर
उ	+	पाङ्	उपाङ्	उसको घर

वहुवचन स्वामित्व वाचकले सर्वनामहरूसँग सम्बन्ध राख्दछ । त्यसकारण, बहुवचनमा स्वामित्वका शब्दहरू पूर्ण अलग र स्वतन्त्र रूपले लेखिन्छन् । जस्तै: तल केही उदाहरणहरू:-

आठपहरिया				नेपाली
उन्चिगा	+	पाङ्	उन्चिगा पाङ्	उनीहरूको घर
आनि	+	पाङ्	आनि पाङ्	हाम्रो घर
आन्चि	+	पाङ्	आन्चि पाङ्	हाम्रो (२) घर

२ संज्ञा (नामहरू)

२ (क) एकवचन र बहुवचन नामहरू:

आठपहरिया भाषामा एकवचन नामहरूलाई बहुवचनमा बनाउदा सो नामको पछाडि प्रत्यय जोडि शब्दहरू बनाइन्छ । जस्तै: -चि बहुवचनलाई यो नामसँगै लेखिन्छ । जस्तै उदाहरणहरू:

एकवचन		बहुवचन	
कोछुबा	कुकुर	कोछुबाचि	कुकुरहरू
पाङ्	घर	पाङ्चि	घरहरू
याप्मि	मान्छे	याप्मिचि	मान्छेहरू

२ (ख) संयुक्त नामहरू

संयुक्त नामहरू (दुई वटा संज्ञाहरू, यिनीहरूको आफ्नै भिन्नै किसिमको पृथक् अर्थ हुन्छ । तर संयुक्त रूपले जोडिएर एउटै अर्थ दिन्छ) आठपहरियामा थोरै मात्रमा संयुक्त नामहरू पाइन्छन् ।

यस्ता संज्ञाहरू एकैसाथ एउटै शब्दमा जोडेर लेख्न हामीले सिफारिस गरेका छौं । यहाँ केही उदाहरणहरू छन्:

संयुक्त संज्ञा		साधारण संज्ञाहरू	
हाड्:पाड्:	दरबार	हाड्: पाड्:	राजा घर
माड्:हाड्:	देवता	माड्: हाड्:	ईश्वर राजा
ठेनापाड्:	मूलघर	ठेना पाड्:	सामुहिक भवन

२ (ग) परम्परागत संयुक्त नामहरू

परम्परागत वा वैदिक संयुक्त संज्ञाहरू संयुक्त पनि आठपहरिया भाषामा पाइन्छन् । यस्ता परम्परागत संयुक्त संज्ञामा दुबै शब्दहरूले दुई फरक अर्थ दिंदछन् । सामान्यतः यी संज्ञाहरू एक साथ हुन्छन्, र यी एकलै हुँदैनन्, यी परम्परागत संयुक्त

नामहरू प्राय कविता र परम्परागत (धार्मिक) भाषाहरूमा पाइन्छन् । हामी सिफारिस गर्दछौं कि यी संयुक्त संज्ञाहरू पढनको लागि सहज बनाउन तिनीहरू दुई सँगसँगै लेखिऊन् । केही उदाहरण यस प्रकार छन्:

संयुक्त नामहरू		साधारण नामहरू	
पाङ्डाङ्बा	पितृ पूजा	पाङ् डाङ्बा	घर मालिक
पासिङ्फेरा	बत्ती हेर्ने	पासिङ् फेरा	बूढापाकाको पालो
मुक्लाङ्डाङ्बा	पूजाहारी	मुक्लाङ् डाङ्बा	मुख्य पूजाहारी

३ सरल र संयुक्त प्रत्यय वा विभक्तिहरू

आठपहरिया नामहरूमा धेरै प्रकारका प्रत्ययहरू हुन सक्छन्, जसलाई प्रत्यय जोडिएको भनिन्छ । कारणवश यी प्रत्ययहरू नामसँग गाँसिन्छन् । सरल प्रत्ययहरूमा एउटा मात्र प्रत्यय हुन्छ जुन नामसँग जोडिन्छ । संयुक्त प्रकारका प्रत्ययहरू क्रमबद्ध हुन्छन् अथवा दुई वा सो भन्दा बढी प्रत्ययहरू नामसँगै जोडिएर लेखिन्छन् । तल विभिन्न किसिमका नाम प्रत्ययहरूका उदाहरणहरू देखाइएका छन् र तिनीहरू नामसँग जोडिएर लेखिएका छन् ।

आठपहरिया				नेपाली
पाङ्	+	ङिः	पाङ्ङिः	घरमा
पाङ्	+	उङ्+ङाना	पाङ्उङ्ङाना	घरदेखि
पाङ्	+	लाम्	पाङ्लाम्मा	घरबाट
पाङ्	+	लोक्	पाङ्लोक्	घरसँग
पाङ्	+	लिसा + उङ्	पाङ्लिसाउङ्	घर भएर

पाङ्	+	नुङ्ना	पाङ्नुङ्ना	घर भन्दा
पाङ्	+	लाउङ्सा	पाङ्लाउङ्सा	घरलाई
पाङ्	+	ङाना	पाङ्ङाना	घरको
पाङ्	+	ङा	पाङ्ङा	घरले
पाङ्	+	उम्बाक्	पाङ्उम्बाक्	घर चाहिँ

यहाँ आठपहरिया भाषामा केही त्यस्ता शब्दहरू छन् ति शब्दहरू कुनै बेला प्रत्यय जस्तै हुन्छन्, त्यसले संज्ञाहरूको कार्यलाई परिवर्तन गर्दछ र यी शब्दहरूलाई छुट्टै लेखिन्छन् । यी शब्दहरू प्राय विना संज्ञा एकलै भएका अथवा लेखिएका हुन्छन् । यहाँ तल तालिकामा तिनीहरूको उदाहरण प्रस्तुत गरिएको छ ।

आठपहरिया				नेपाली
पाङ्	+	सम्म	पाङ् सम्म	घरसम्म
पाङ्	+	ओहोङ्ङि	पाङ् ओहोङ्ङि	घर भित्र
पाङ्	+	भारा	पाङ् भारा	घर बाहिर

४ शाब्दिक वा मौखिक रूप

आठपहरिया भाषामा क्रियाले व्यक्ति र संख्याको लागि दुबै प्रत्यय र उपसर्गसँगको तालमेल भएको देखाउँछ । सरल क्रियाका रूपहरू सबै एउटै शब्दमा एकै साथ लेखिन्छन् ।

४ (क) याप्मि

यहाँ एक किसिमको क्रियाको तालमेल पाइन्छ, जुन असामान्य रूपमा क्रियाको रूप बनाउन प्रयोग गरिएको शब्दलाई राखिएको छ । याप्मि (मानिस) को एक वचन रूपलाई क्रियासँगको तालमेलद्वारा

वहुवचन रूप (हामी) बनाइएको छ, किनकि यी शब्दहरूको संभाव्य वृद्धि हुने कुराको सिफारिस गरिएको छ र यिनीहरू दुई अलग अलग शब्दहरूमा लेखिन्छन्, जस्तै उदाहरणहरू:

यापमि लेम्से	उनीहरूले हामीलाइ पिटे
--------------	-----------------------

४ (ख) पूर्णता

आठपहरिया भाषामा पूर्ण पक्षको रूपलाई सामान्य क्रियाको रूप बनाउने सन्दर्भमा तलको प्रत्यय-ए को क्रमबद्धमा यसले “हुनु” सहायक क्रियालाई पछ्याउँछ। यी दुबै मुख्य क्रिया र सहायक क्रियाहरूको पूर्णरूपले रूपान्तरण हुन्छ, त्यसैले हामीले यी पूर्ण पक्ष शब्दहरूलाई दुई अलगै प्रकारमा लेखिएको कुरा सिफारिस गरेका छौं।

आठपहरिया	चोकमा	+	ए	सुडे	चोगुए सुडे
नेपाली	मैले गरे	+	को	छु	मैले गरेको छु

४ (ग) नकारात्मक पूर्ण पक्ष

आठपहरिया भाषामा नकारात्मक पूर्ण पक्षका शब्दहरूलाई दुई अलग प्रकारले पनि लेखिएका छन् ।

आठपह रिया	मि + चोक्मा	+	ए	ना	मिचोक्एना
नेपाली	मैले गरे	+	को	छैन	मैले गरेको छैन

४ (घ) अविच्छिन्न पक्ष

यहाँ आठपहरिया भाषामा निरन्तर भइरहेको वा हुदै गरेको कार्यको क्रमिकतालाई भिन्न किसिमले यसको प्रक्रिया र कार्यलाई देखाइएको छ । यसको निर्माण सामान्य (धातु रूपायन) रूप बनाउने क्रियाद्वारा निर्माण हुन्छ यसले समकालिक प्रत्यय-ए ले सहायक क्रिया “हुनु, छु” लाई पछ्याउँछ । यसरी यी दुबै मुख्य क्रिया र सहायक क्रियाहरूको पूर्ण रूपान्तरण हुन्छ ।

यसैले हामी यी पूर्ण पक्ष देखाउने शब्दहरू दुई अलग रूपमा लेखिएको कुरा जानकारी गराउँदछौ ।

आठपहरिया	चोगुङ्	+	ए	टुङ्	चोगु एट्टुङ्
नेपाली	म गर्छु	+	दै	छु	म गदै छु

यहाँ केही विभिन्न किसिमका क्रमिकताका उदाहरणहरू उल्लेख गरिएका छन्:

आठपहरिया	नेपाली
ओचोगु एट्टु	उनीहरूले गदैछन
ओलोडुजो एट्टु	उनीहरूले उनको कुरा काट्दैछन् ।
खेम्सा युङ्.युक्	ऊ सुन्दै बस्छ ।

४ (ड) “सँग” को बनोट

“मसँग” भन्ने भनाइ आठपहरियामा मुख्य क्रियासँग एकसाथ जोडिन्छ र कोन्युक् वा लिमा भन्नाले (हुनु) भन्ने हुन्छ । यी मौखिक शब्दहरूका संरचनालाई बढी लामो हुन नदिनु र पढ्न सजिलोको लागि यिनीहरूलाई पनि दुई अलग रूपमा लेखिएको कुरा हामी सुझाव गराउँदछौ ।

आठपहरिया	नेपाली
आडा खाप्मा कोन्युक्	म जानु पर्छ
उन्चि खाप्मा कोन्युक्	उनीहरू जानु पर्छ
आडा खाडाङ् गेट्टाङ्ना	म जाँदै थिए

४ (च) अन्य असिमित मूल क्रियाहरूको संरचना

यहाँ असंख्य अरू बनोटहरू पहिलेका जस्तै छन् त्यसको मेल मुख्य क्रियाको सिमित क्रियाको

रूपमा हुन्छ, जसमा दोस्रो क्रियाले मुख्य क्रियालाई
रूपायन गर्दछ । ती क्रियाहरू यस प्रकारले असिमित
मूल क्रियाहरूसँग संलग्न हुन्छन्- इप्मा, नामा,
कोम्मा । यो मौखिक संरचनाहरू पनि दुई अलग्गै
शब्दहरूमा लेखिएको कुरा हामीले सुझाउ गरेका छौं:

आठपहरिया	नेपाली
उन खाप्मा इट्टे	ऊ जान लाग्यो
उन्चिडा लेम्मा ओनाडुए	उनीहरूले पिट्न छोडे
चोक्मा हिडुए	गर्न सक्यो
चोक्मा कोले	गर्न खोज्यो

४ (छ) सहायक क्रियाहरू

अन्य प्रकारका मौखिक संरचनामा दुई वटा
क्रियाहरूको पूर्ण रूप कुनै पनि प्रत्यय बिना निर्माण
भई तिनीहरू गाँसिएका हुन्छन्, जसमा पहिलो
क्रियाले शुरूको अर्थ दिन्छ, र दोस्रो क्रियाले त्यसको

केही वास्तविक अर्थ बोकेको हुन्छ । किनकि यी दुबै क्रियाहरूको बनोटमा प्रत्यय र उपसर्ग सहित पूर्ण क्रियाको रूप बनेको हुन्छ । यसैले यिनीहरू पनि दुई अलग अलग शब्दहरूमा लेखिएको कुरा सिफारिस गर्दछौ ।

चोक्मा (गर्नु)	+	पिमा (दिनु)	-->	चोगाङ् बिडाङ्निङ् (हमीलाई गरीदिनुहोस्)
लेम्मा (पिट्नु)	+	लेप्मा (हाल्नु)	-->	लेम्सु ओलेट्टुए (उनीहरूले उनलाई पिटी हाले)
चोक्मा (गर्नु)	+	पुमा (हेर्नु)	-->	चोगुम् पुयुम् (गरी हेरौ)
खुप्मा (पुज्याउनु)	+	पिमा (दिनु)	-->	खुट्टुम् बिडुम् (पुज्याई दिऔ)

४ (ज) वाक्पद्धति

अर्को प्रकारको मौखिक बनोटमा संजाले क्रियासँग सम्बन्ध गांस्टछ अथवा क्रिया संज्ञाको पछाडि आउदछ र यसले वाक्पद्धतिको निर्माण गर्दछ । यसको बनोट पनि दुई छुट्टाछुट्टै शब्दहरूमा लेखिएको कुरा हामी जानकारी गराउँदछौ ।

लुकमा (कलेजो)	+	टुकमा (दुखनु)	-->	उलुकमा टुकटुचे (उनले तिनीहरूलाई माया गर्यो)
निङ्ग्वा (मन)	+	भेन्डे (उराठ)	-->	आनिङ्ग्वा भेन्डे (विरक्तिगं)
निङ्ग्वा (हृदय)	+	एकमा (भाच्चु)	-->	उनिङ्ग्वा एगे (उसको हृदय टुट्यो)
निङ्ग्वा (मन)	+	मुम्मा (बिर्सनु)	-->	उनिङ्ग्वा मुन्डुए (उसले बिर्सियो)

४ (झ) संयुक्त मूल क्रियाहरू

आठपहरिया भाषाका क्रियाहरूमा प्रायः मूल शब्द एक अक्षरका हुन्छन् । त्यसकारण, यी उपसर्गहरूलाई मूल शब्दको अघि लेखिन्छन् । तर केही क्रियाहरू दुई मूल क्रियाहरूमा बनेका हुन्छन् र यसमा उपसर्गहरू दोस्रो मूल क्रियाहरूको अगाडि लेखिन्छन्; यी क्रियाहरू दुई भिन्न मूल क्रियाहरू भएता पनि, तिनीहरूले एउटै स्पष्ट अर्थ दिँदछन् । त्यसकारण, यी क्रियाहरू एक शब्दहरूमा नै लेख्नु पर्नेहुन्छ :

मिहाप्मा (जलाउनु)	-->	मिओहाट्टुए (तिनीहरूले जलाए)
खेटोमा (तरूल खन्नु)	-->	खेओटोयोए (उनीहरूले तरूल खने)
हिएमा (दिसा गर्नु)	-->	हिओएसुए (तिनीहरूले दिसा गरे)

रेक्काप्पा	-->	रेक्ओकाट्टोए (उनीहरूले रीस उठायो)
------------	-----	--------------------------------------

५ निपात

आठपहरिया भाषामा विभिन्न किसिमका निपातहरू छन् । ती निपातहरू प्रत्येक शब्द अनुसार प्रयोग गरिन्छन् । केही निपातहरू शब्दहरूसँगै जोडिएर लेखिन्छन् भने केही निपात छुट्टै लेखिन्छन् ।

५ (क) निपातहरू प्रत्यय जस्तै लेखिन्छन्

हामी यो सुझाव दिन्छौं निम्न प्रकारका निपातहरू प्रत्यय जस्तै गरी लेखिएका छन् किनकि यिनीहरूले शब्दलाई स्पष्ट प्रभाव पार्दछन् :

आठपहरिया निपातहरू	नेपाली	आठपहरिया उदाहरण	नेपाली उदाहरण
उम्बाक्	चाहिं	हिट्नाउम्बाक्	त्यो चाहिं

गो	नि	चोगुटुना गो	गर्छ नि
बो	अरे	आच्छो आच्छो बो	उहिले अरे
चा	पनि	हिट्नाचा	त्यो पनि
टे	त	हिट्नाडोक् टे	त्यही त

५ (ख) अन्य निपातहरू अलगै लेखिन्छन्

हामी अन्य निपातहरू शब्दहरूदेखि अलगै लेखन सुझाउ दिन्छौं, किनकि यसको अर्थ सम्पूर्ण वाक्य भित्र प्रयोगमा आउँछन्, एउटा शब्दको लागि प्रयोग गरिदैन ।

आठपहरिया अन्य निपातहरू	नेपाली	आठपहरिया उदाहरण	नेपाली उदाहरण
हौ	हो	पाना ओमाक् हौ	के को तिहुन हो
रैछो	रहेछ	लिम्ना रैछो	मिठो रहेछ
होला	होला	पाक् चोक्येट्ना होला	के गरेको होला

अध्याय ६ आठपहरिया पाठ

तल लेखिएको आठपहरिया भाषाको पाठमा प्रयोग गरिएका शब्दहरू स्तरीय लेखनशैलीको लागि उदाहरण बनेका छन् ।

भ्या मुन्दुम्

आनि आठपहरिया दाजुभाइ चिगा भ्या
लिमाना तारिकाउम्बाक् इप्पोक् युङ्ग्वा॥
ठिक्उम्बाक् आप्पेरोक् येम्बेछा ठाङ्बेन्ना
मेच्छेमा कायेप्पा उनिङ्ग्वा टाडुए भने उन्चि
आप्पेरोक् भागालिउङ् उखा?युक् फोप्चा खायुक्,
येम्बेछाडा मेच्छेमा खाट्टुटु॥

हिट्नुड् खाट्टुड् हान्डेड् चोरि भ्या लिमा
उहियुड् फेरि मेच्छेमा पिच्छा ओमाइति
पाड्.डि.लोक् खाच्चिचि॥ हिट्नुड् मेच्छेमाडा
ओमाइति पाडि.गा मानाडा चोकमाचिगा उप्पा,
उमा, उडुबा, उडुमा, ओगोड्.बा, ओगोड्.मा,
ओमोटेड्.बा, साक् साक् उयुड्.ग्वागा हिट्नागा
ढोकभेट् चा चोकडा ओकाट्.युक्॥ हिट्नुड् लाट्.युड्
हान्डेड् भ्याडा.नालाउड्.सा रिड् उफुडुटु॥

हिट्ना फोप्चा ओखाट्टुचा हान्डेड्
भ्यालिमाना रिड् बाक् मेच्छेमा पाड्.लाम् लोक
रिड् होन्.युड् भ्याडा.ना रिड् लियुक्॥ ना फोप्चा
खाप्माना लोक टामाना लिसे॥

आकौना रिड्.चा ठिक् युड्.ग्वा॥ हिट्नाउम्बाक्
येम्बेछाडा मेच्छेमा नाक्सिडारोक् ओखाट्.युक्॥

आनि आठपहरिया राइचिगा तरिकाम्बाक् खोड्डेगा
मुन्दुम् युड्ग्वा भनेदेखि खोना बेलाउड् लिसागा
हिट्नाउम्बाक् आडा ठाहाटोक्निड्गा॥

हिट्नाउम्बाक् खोड्डेपारिक् मानाडा
ओचोगुट्टु भने, मेन्झेमा ओगोड्बा लोक्
ओगोड्माडा ओपाइ खाप्पा कोन्युक्, हिटनि
उखाट्नाउम्बाक् ठिक् वा कोक्साबा हिट्नुड्
इप्पोक् बताल रक्सि ओखाट्टुट्टु॥

मेच्छेमा नाक्माना रिड् ओचोगुड् चा
ओखाट्निगा थाहारोक् मिपिए एकैचोटि युसा
उखाट्युक्॥ हिट्नि साक् आयुड्सेगा पिक्सा
ओछेम्डुचिचि॥ हिट्नुड् हिट्नि भ्याडाना रिड्
मेन् पाक्चा लिनिगा॥ एकैचोटि हिट्ना भाले
ओलेम्सुड् ओसेडुट्टु हिट्नुड् आन्याँ नेहि कोटि
नाक्सिडा टाइसिडे उपियुक्॥

हिट्नुड् साक् आनाक्टुटुम्ना कानक्मा
ओलोडुड्, भाले ओसेडुटु हिट्नुड् रक्सिचा
उठुडुयुक् ओगोड्मा ओपाडिः हिट्नुड् वाचा
ओचोटु॥ हिट्नुड्ना वाडाना ठिक् उफिलाम्बाक्
उयुड्सुटु॥ ओगोड्बा लोक ओगोड्मा
मेच्छेमाडाना उप्पा, उमा चि पाड्डिः
ओखाट्टुटु॥

ल असेन् केटि नाक्सिडा ओटाए केटि
लोड्बा ठेम्मा लोडुचिचि हिट्नुड् केटा उन्चि
निड्ग्वा टाचा टानिचा ठिक् वा ओसेडुटु॥
हिट्नुड् नाक्माना रिड् लाट्टे उपिक्युक्॥ कोड्
कोड्डाम्बाक् फिर्ता ओचोगुटु कोड् कोड्डाम्बाक्
फिर्ता ओचोगुन्ना॥ ठिक् उम्बाक् फोप्चा खाप्माना
लिसे भने आकौउम्बाक् नाक्माना मागि भ्या॥

भ्या चोकमाना रिङ्उम्बाक् बेहुला लोक्
बेहुलिङाना उप्पा उमाचिलाम् रिङ् लियुक्॥
भ्याङाना लाउङ्सा टेम्बोक् वटा फाक् हिट्नुङ्
सेरा इप्पोक् मुरि ओखाट्टुटु॥

हिट्नुङ्उम्बाक् पाक् चोकमाना भने,
बेहुलाङा ओपाङ्लाम् बेहुलिङाना ओपाङ्ङि चा
भोज चोकमाना अथवा रित हुङ्माना लियुक्॥
हिट्ना सब्बे ओलाडुवाट्टुन् भने चा लेम्बोक्
पाति सेरा लोक् साङ् रुपैर्यां पैसाउम्बाक्
मुन्दुमडि लाप्माना रिङ् युङ्ग्वा,
हिट्नाट्टेप्पाम्बाक् उलाडुटु॥ हिट्ना फाक् लोक्
सेरा ओखाट्टुङ् सिउरि ओखाट्टुङ् सब्बे साम्माङ्
ओचोग्युक्॥ हिट्नुङ् सिङ्, चुवा ओलाडुटु॥

ठिक् लेम्बा आगाडि मेच्छेमाडा ओपाड्.डि.
सिड्, चुवा लियुक्॥ केटाडा ओपाड्.डि. चा सिड्,
चुवा लियुक्॥ हिट्ना सिड्, चुवा पाइना भने
मेच्छेमाचि लाउड्.सा सिड्.डि. निम्टो उपिडुचिचि॥
हिट्नुड् ल हान्डेड् भ्या लियुगेट् सिड् टाडानुम् ए
पिक्सा निम्टो ओलोडुचिचि॥ येम्बेछाचिडा.म्बाक्
लाभाक् आटाडुटु॥

हान्डेड् भ्याडि. निम्टो ओलोडुचे भनेम्बाक्
ओखाट्.युक् निम्टो उपिडुएट्.टुन्चिन् भनेम्बाक्
साक्चा ओखाट्.निगा॥ मागि भ्या लियुड्.चा फोप्चा
ओखाट्.युड् चा भ्याडि. निम्टो टाए भने
येम्बेछाडा.ना भ्याडि.म्बाक् सुबेन्.माक्फेन्
ओखाट्.टुटु॥

मेच्छेमाडाना भ्याडिम्बाक् ठिक् बोतल रक्सि
ओखाट्टुट्टु हिट्टुनुड् येम्बेछाडाना भ्याडि लेम्बोक्
रुपैर्यां उपिडोए भने हान्डेड् ठिक्मेक् रुपैर्यां
पिमाना चालन युड्गवा॥

लेखक्
बि.बि. आठपहरिया

टुहुरि लोक् मेर्बा मुन्दुम्

आच्छो आच्छो ठिक् डेन्डिः ठिबाड् टुहुरि
मेच्छेमा बो युडासाना॥ उन्ना उमा सियाडाउड्
उप्पाडा आकौ कान्छि ओगोड्मा बो टाडुए॥ हिट्ना
कान्छि ओगोड्मा लाम्मा ठिक् येम्बेछा लोक् ठिक्
मेच्छेमा इप्पाड् बो पोड्साचे॥ हिट्ना बेला सोम्मा
टुहुरिडा डोक् पाड्डिगा सोप्पे टो?वा बो चोगुगा॥

ठिक् लेन् उप्पाडा बिहिबारे खाक्चि लोडुड् बो
खाडाचे॥ बिहिबारे हाटाडिः टुहुरिडा ठिक् मेर्बा बो
निसुए॥ हिट्ना मेर्बा इनाड् बिडाड् पिकसा, उन्ना
उप्पा लोडुए॥ उप्पाडा लोडुए, “पोड् इम्माना लोसा
सिलाप्टुए बो उइच्छा टुहुरिडा पाक् लोडुए भोने
आडागा आटाक्चा वाइगा खोनाइ खाप्पा चा
टोक्निड्गा ना मेर्बा हान्डेड् ठेयुक्॥ ठेयुड् आकौ
मेर्बा टोगुटु, हिट्नुड् आनिगा भान्द्राडिः मेर्बाचि जोम्
उलियुक्॥

हिट्नागा मेर्बाचि छोड्माउड् टाना राड् (पैसा)
लाम्मा घोडा इम्मा कोन्युक्, हिट्ना चा बोल्लेउ
चोक्माउड् घोडा पिम्मा (दौड) डेन्डि खाप्माउड्,
पिम्मा मेप्माना॥ सोप्पे मेट्टुचे भोने हाड्डा उइच्छा
राज कुमारडा इनुट्टु॥ इनुड् आनि धानि लिसिटि
पिक्सा लोडुए॥” ना रिड् उप्पाडा खेम्सुड् पाक्चा
मिइन्ए मेर्बा एडोक् इनाचुड् बो पाड्डि खाडाचे॥
पाड्डि टासाचुनाम् ओगोड्माडा घुरिठोवाड् राट्टुए॥

हिट्ना बेलाउड्ना ओगोड्माडा हेला लाम्मा
ठालाडा चोगुए॥ चामा पिडुचा उन्चि चाजिक् (जुठो)
एडोक् पिमा ठाला चोगुए बो॥ हिड्डेगा चाजिक्डा
ओमाभोक् खानेट्निगा बो॥ हिड्डेडोक् उन्नागा
लेन्सेन् लाट्सा बो खाडे॥ ठिक् लेन् ओगोड्माडाना
ओयेम् टुगे बो॥

हिट्ना बेलाडा ओयेम्बेछा बो लोडुए याना मेर्बा सेडुड्
उसाडाना चेचे आपिडाउड् एडोक् नुडा पिक्सा
लोडुए॥ ना रिड् उप्पाडा उड्छा टुहुरि खोना पारा
लोमाना पिक्सा फाड् बो लिसे॥ टुहुरिडा ना रिड् मेर्बा
गोठाला लाम्मा टायाउड् मोखाडि युडासाना बेलाडा
खेम्सुए बो॥ हिट्नुड् उमिक्वा ठेन्सा हाबे॥

हिड्डेडोक् चामा मिचाए इम्से बो॥ हान्डेडाचा
चामा मिचाए मेर्बा गोठाला खाडे बो॥ खाडानाड्
लाम्बोडि हाप्सा उमिक्वा टुगुनाडा मेर्बाडा निसुए
बो॥ हिट्नुड् मेर्बा फानाक्का रिसाउड् मेर्बाडा
माट्टुए खान् पोड् आहाब्बु गोन्ना? पिक्सा लोडुए,
हिट्नुड् टुहुरिडा माट्टुए बो॥ खान् हामो युसा
माचेण्डुड् माचायुक् बो पिक्सा लोडुए॥

ना रिड् खेम्सुड् टुहुरि लोडुए, “खान् हाप्नेन्,
पोड् आहाब्बु गोन्ना? आडा ओसेडाडे भोने ओलेप्टुगा
आसारुवा जाम्मा आचोगुड् काटाखोम्बिडि पोका

चोगुड् कापाड् नाडुड् लाप्माड् जाङ्गला लाम्बोए
लाम्बो खाडा, हिट्नुड्ना ठिक् होड् आटुबुटु॥ होड्
आटुबुड् हिट्ना डेन्डिः खाम् टोयुड् आसारु?वाडाना
पोका छुमु पिक्सा बो लोडुए॥” ना पारा उन्चि हाप्सा
छिप्सा चोगाचिनाम् लेन्चा लाट्टेना रैछो, लाट्टाउड्
एला एला पिन्सा पाड्डिः टासाचुए॥ टासाचुनाम् हाले
माट्टाचु गाडेडेडोक् टुहुरिडा आमेर्बा ओसेडुए बो
हिट्नुड् उठुकटुड् आरुडा ओचोउड् ओनाडुगा उन्चि
चाजिक् टुहुरि उखुट्टुवे बो॥ हिट्ना चेचे उन्ना
मिचाए हिड्डेडोक् ठोबुए बो॥

हान्डेड् भ्यानिक् वा कोक्साबाडाना डागडिः
टुहुरि हाप्सा ओएकेले मेर्बा उसारु?वाडाना पोका
खुयुड् मेर्बाडा लोडुना लाम्बोए लाम्बो खाडालोक्
खाडालोक् लोडुना डेन्डिः टासुए बो॥ टासुड् टुहुरिडा
खाम् टोयुड् मेर्बाडा लोडु गाड्डेडोक् हिट्ना पोका
हुमुए बो, हुमुना छोप्पोड्उड्ना टाड्साड् चा गुर्जा
लिसे होड्चा बो हुसे॥

हिट्नाबेला टुहुरि किट्टाउड् ओनाभाक् टेण्टुड्
हाम्बोम्फोप् हेन्से बो॥ छोप्पोड् पाक्चा मुक्मा नाडुड्
कोबे बो, कोबानाम् ओटोकानाडिः माड्ठेना सोम्मा
ठेना पाड् निसुए बो॥ निसुड् (छाक्का) डोड् लिसाउड्
हिट्ना दरबार (हाड्पाड्) गाड्डेना ओचेट्नुना
पाड्डिः बो ठाडे॥ ठाडानाम् चासोड् चामाजेम्,
ठुड्माजेम् सोप्पे युडासागा निसुए॥

हिट्नुड् उन् हिट्ना दरबारडिःडोक् युडे॥ युड्सा
खाडानाम् ठिक् लेन्ना हाड्डा उइछा हाड्छा
(राजकुमार) सिकार चासा हिट्ना डेन्डिः बो टाये॥
टायानाम् टुहुरि मेच्छेमा लोक् टुबाचे॥ टुबाचिउड्
मुन्डुप्ताचे बो॥ हाड्डा उइछा हाड्छाडन आन्चि
भ्या लिचि पिकसा बो लोडुए, लोडुनाम् टुहुरि चा टेन्डे
बो॥ हिट्डेडोक् उन्चि भ्या लिसाचिउड् युडा चे बो॥

लेखक

मानुभक्ता आठपहरिया

पुट्टाबडाउ

आठपहरिया छोड्चिङगा ठिक् लोक कथा
छोटकारिङि माट्टुङ् लाबुडे॥ आठपहरिया छोड्चि
परिवारङि भ्या चोगिउङ् हिट्ना भ्या लिसागा
परिवारङि येम्बेछा छा ओपोङ्से भोनेउङ्म्बाक्
वाडाङ्मेट् चाडाङि किया लावासिटि॥ ना वाडाङ्मेट्
चाडाउङ्म्बाक् कार्तिके पुनैउङ्ना ठालाङा लियुक्॥

हिट्नुङ् ना औसिबेलाउङ्म्बाक् लाट्युक्॥
नाबेलाङाउम्बाक् आनि आठपहरिया छोड्चि पाक्
पाक् चोगिटिगा भोनेः आनिगा परिवारङि याप्मि
उसियाडे ओटायाडे भोने एक बर्षासोम्ममा बाराङा
चोक्माना चालान वाङ्गा हिट्ना बेलाङिङोक् चोखियाँ
लिसिगा॥ हिट्ना वाडाङ्मेट् चाडा टायानाबेलाङा
चोक्खियाँ लिमा या? बाराक्षेत्र कोका खोला
सप्ताकोसिङाना दोभनङि खाडिउङ् फ्याक् हेगिटि॥

हिट्नुड् हिट्ना लाम्मा चुवा टाडुम्टुम्, हिट्नुड्
हिट्ना पूनै युसाम्बाक् चोखियाँ लिसिटि॥ नाउम्बाक्
चोक्ख्याना लिसे भोने, हिट्ना ओछोङ्ग्वाट् व्या
लिसागा परिवारडिः पाहिला येम्बेछा छा पोड्से
भोनेउङ्म्बाक् पुट्टाबडाउ चोगुम्टुम्॥ हिट्ना पाहिला
पोड्साना येम्बिछा छाडाना पुनैउङ् ठालाडा लिना
चाडाडिः १५ दिन ओहोङ्ङिः पुट्टाबडाउ चोगुम्टुम्॥

पुट्टाबडाउ चोगुम्नाउम्बाक् ठिक् मेर्बा
ओसेडुटु, हिट्नुउङ्ना इडा, इमालिङ् उयुङ्सुटु,
हिट्नुड् हिट्ना पुट्टाबडाउ लिसाना ओओउम्बाक्
ठिक् ओछोङ्ग्वाट् टोपि आनिगा उटुम्सागा
जेठापाकाचिडा बत्ति उयुङ्सुङ् आसिक् उनाक्टु
बिडुटु॥ हिट्नुड् हिट्ना ओछोङ्ग्वाट् टोपिङिः फुङ्,
आछिता जामारा लोक् ओओ ओमेट्टुटु॥

हिट्ना पुट्टाबडाउडिः ठिक् मेर्बा ओसेडुङ्
मेर्बासा, युमालिङ्, इडा उठुङुटु ओला?वायुक्,

ओछाम्लोयुक् भक्त्ति उठाक्त्तु॥ नाउम्बाक्
पुट्टाबडाउडाना चालान लिसे॥ तरो मेच्छेमा छा
पोङ्से भोनेउङ्म्बाक् पाक्चा चोक्निम्ना॥ टुम्सामिङ्
छाडानाएरोक् पुट्टाबडाउ चोक्माना चालान् युङ्ग्वा॥

हिट्नुङ्ना ओयाङ्स्वाइ माइला, साइला
आपोङ्से भोनेउम्बाक् पुट्टाबडाउ चोक्माना चालान
वाइगा चोक्निम्गा क्वानि आडा ठा टोक्निङ्गा
चामा चेप्माना पासुनिएरोक् ओचोगुगा॥

हिट्नाबेला ठिक् वा कोक्साबा ओसेडुङ् हिट्ना
कोक्साबाडाना ओलाङ् हिट्ना ओओ ओलाप्पेट्टुट्टु,
हिट्नुङ् ओछोङ्ग्वाट् लोट्निङ् फुट्ना सेराडाना
आछिटा दहिलोक् ओफोडुङ् टिका ओमेट्टुङ् चामा
काचेट्चिडा आसिक् उपिडुट्टु॥ नाङ्डे पारागा आनि
छोङ्चिडा चालान चलति युङ्ग्वा॥

नेहिका आनि आठपहरिया बिभिन्न छोट्बाचि एक
दर्जन भन्दा चा जोम् युडेइसे॥ हिट्नुड् नाड्डरोक्
आनिगा साम्माड् चोक्माना मार्गठान चा आप्पे आप्पे
उयुड्ग्वा॥

लेखक

बि. बि. होम्बाराक्

पुन्टे जोगि

आच्छो आच्छो ना डेन्डिः बो ठिक् पुन्टे
ओलोडुना जोगि बो वासानाडाना॥ हिट्ना जोगि
गाउभोरि याङ्नाकसा जासा बो वासानाडाना॥

ठिक् लेम्बा हिट्ना पुन्टे जोगि गाउडिः
याङ्नाकसा खाडानाङ्उम्बो उन्ना काण्टुगोलुना
खाम्माना पारेटेप् साटु बो लिसे॥ हिट्नुउङ्ना बो उन्
उचाप् टासा बो युङ्मा डेन्डिः बो नोक्टे॥ उयुङ्मा
डेन्डिः टासुङ् बो भाङ् ठुङ्मा लिसे पिकसा पुन्टे
जोगिडा ओजाबेलाम्मा भाङ् होटुङ् हिट्नुङ् ठुङ्ए
बो॥ भाङ् ठुङ्ङुङ्याम्बा पुन्टे जोगिउम् भाङ्ङा टेडुङ्
लाट्ठा बो लिसे॥

हिट्नुङ्नाउङ् उन्ना निङ्ग्वा रिसा रिसा खाडे
बो॥ उन् खाडानाडाउम्बो नाङ्डेपारिक्ना निङ्ग्वा बो
रिसा बो खाडे॥ हाट्ले ना साटो बाजारडिः खाट्नुङ्

छोड्सुड्टुड्॥ हिट्नालाम्मा टाना युबालाम्मा ठिक्
वाडिन् इनुड्टुड्॥

हिट्ना वाडिन्लाम्मा वाजिलेट् होन्युक् हिट्ना ठेना
लियुक् ठेना लियुड् उइछाचि होट्टुटुचि उइछाचि चा
जोम् उलियुक्॥

हिट्नुड्ना हिट्ना वा वाजिलेट् खाट्टुड्चिउड्
बाजारडिः छोड्सुड्चिड्चिड्॥ हिट्नालाम्मा टाना
जोम् युबालाम्मा ठिक् साड्ग्वा इनुड्टुड्॥ हिट्ना
साड्ग्वा पोड्युक् हिट्नुड् हिट्ना साड्ग्वा लोक्
उइछा बाजारडिः खाट्टुड्चिउड् छोड्सुड्चिड्चिड्॥

हिट्नालाम्मा टाना युबाडा ठिक् घोडा
इनुड्टुड् मोन्ना युबाडा भ्या लिडा, भ्या लिडाउड्
ठिक् आन्च्या छा लियुक्॥ हिट्नाडा उनिड् राज
कुमार लियुक् राज कुमार पोसा खा?युक्॥

याम्बानायाम्बा पाङ्गवासा खा?युक् पाङ्गवासा
खाडानाडा राज कुमारमाडाना घोडा ओएङ्स्वाडि
टासुटु॥ घोडा ओएङ्स्वाडि टासुनाडा राज कुमार
घोडाडा लाट्टिडा पोक्का टिङ्सुटु मिट्सा पुन्टे
जोगि झासाङ्गालिसाउङ् ओलाङ् पोक्का
चोगुनाडाउम्बो हिट्ना साटुलोकना पारे बो ओलाङ्डा
याङ्सुङ् हेडे बो॥ पारे हिडानाडाम्बो जोम् चोगुएसुना
साटो चा बो ओयेमटेप् बो छिन्डे बो हिट्नुङ् फेरि
हिट्ना पुन्टे जोगि गाउँडि याङ्नाक्सिजाडा खाडे
बो॥

लेखक

प्रेम बहादूर किम्दाङ्
भीरगाउँ-७ बैरे, धनकुटा

छ्याम्लो

आनिगा रिङ्चा युङ्सुम् ए !
उन्चिगा रिङ्चा खेम्सुम् ए !!
(सोप्पेडा निङ्ग्वा टोङ्सा)--२

याक्खा लोक् लोहोरुङ् याम्फु चा
आठपहरिया निङ्ग्वा चा
(कोलुम् ए रिङ्चा टोङ्सा)--२
कोम्बालक् रिङ्चा छेप्सा डोक् !
टोङ्निना रिङ्चा कोङ्सा डोक् !!
(आनिगा निङ्ग्वा टोङ्सा)--२
सोप्पेडा निङ्ग्वा टोङ्सुम्लो
आनिगा निङ्चा खेङ्सुम्लो
(टोङ्निना रिङ्चा टोङ्सा)--२

नेपाली रूपान्तर

हाम्रो कुरा पनि राखौ
उनीहरूको कुरा पनि सुनौ
सबैको मनको कुरा मिलाउँदै
याक्खा र लोहोरुङ्ग याम्फु अनि
आठपहरिया मनको कुरा मिलाउँदै ।
खोजेको कुरा पनि लेख्दै
नमिलेको कुरा पनि पन्साउँदै
हाम्रो मन.....मिलाउँदै ।
सबैको मन मिलाउँदै
हाम्रो नाम पनि राख्दै
नमिल्ने कुरा पनि मिलाउँदै ।

लेखक

मानुभक्ता आठपहरिया

अध्याय ७

गन्ती

यहाँ आठपहरिया भाषाको चलन चल्तीमा भएको संख्या अथवा गन्तीहरूलाई क्रमबद्धमा यसरी लेखिएको छ ।

अङ्क	आठपहरियामा	अङ्क	आठपहरियामा
0	मेक्	11	ठिठिक्
1	ठिक्	12	ठिइप्पोक्
2	इप्पोक्	13	ठिसुम्बोक्
3	सुम्बोक्	14	ठिटेम्बोक्
4	टेम्बोक्	15	ठिलेम्बोक्
5	लेम्बोक्	16	ठिक्डा
6	डा	17	ठिक्सि
7	सि	18	ठिक्साङ्

8	साङ्	19	ठिक्याङ्
9	याङ्	20	इप्पोक्मेक्
10	ठिमेक्	21	इप्ठिक्

अङ्क	आठपहरियामा	अङ्क	आठपहरियामा
22	इइप्पोक्	36	सुडा
23	इप्सुम्बोक्	37	सुसि
24	इप्टेम्बोक्	38	सुसाङ्
25	इप्लेम्बोक्	39	सुयाङ्
26	इप्डा	40	टेम्मेक्
27	इप्सि	50	लेम्मेक्
28	इप्साङ्	60	डा.मेक्
29	इप्याङ्	70	सिमेक्
30	सुम्मेक्	80	साङ्.मेक्

31	सुम्ठिक्	90	याङ्मेक्
32	सुम्डप्पोक्	100	ठिमेमेक्
33	सुसुम्बोक्	500	उमुक्ताम्बे
34	सुम्टेम्बोक्	1000	ठिक्मुक्
35	सुम्लेम्बोक्	2000	डप्पोक्मुक्

आठपहरिया जातीका चाडपर्वहरूको नाम

यसप्रकार छन्:-

नेपाली	आठपहरियामा
बैशाखके चाड	बिसु/सिरुवा
भदौरे चाड	नुवागि/चाम्नुङ्गि
मंसिरे चाड	वाडाहाङ्मेट्

अध्याय ८

निष्कर्ष

यो सानो पुस्तिकामा दिइएका सल्लाह र सुझावले आठपहरिया भाषाको साक्षरता र साहित्यको उत्थानमा सहयोग गर्नेछ भन्ने हामीले पूर्ण आशा राखेका छौं ।

धन्यवाद !

यस 'आठपहरिया भाषा स्तरीकरण लेखनशैली' पुस्तिका भित्रबाट...

आठपहरिया जातिहरूको भाषासँग पूर्ण आधारित छ । यो सानो पुस्तिका हामीले सक्दो आठपहरिया भाषा बोलीचालीलाई

लेखनशैलीमा सहज र सरल बनाउन कोसिस गरेका छौं, जसले आठपहरिया जातिहरूको वीचमा एक निर्देशिका बन्ने छ भनी हामीले पूर्ण आशा

राखेका छौं र यस पुस्तिकाले पठनपाठन कार्यको लागि पनि ठूलो सहयोग तथा योगदान पुऱ्याउनेछ भन्ने हाम्रो आशा छ । आठपहरिया भाषामा लिखित यो सानो पुस्तिका सम्भवत्ः पहिलो पुस्तिका हुनुपर्दछ ।